

ФАКУЛТЕТ ПОСЛОВНЕ ЕКОНОМИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Одлуком Наставно научног већа Факултета пословне економије од 14. маја 2020. године, заведеног под бројем NE 45/20 именована је Комисија за оцену докторске дисертације **Марка Јуракића** под насловом „**Развој иновативности холистичког менаџмента у савременом предузетничком сектору**“, у саставу:

1. **Др Ненад Пенезић**, редовни професор, *Економска теорија*, 10.09.2008. г., Факултет пословне економије, Универзитет Едуконс, Сремска Каменица, **ПРЕДСЕДНИК**
2. **Др Горан Анђелић**, редовни професор, *Монетарна економија и финансије*, 01.06. 2018, Факултет пословне економије, Универзитет Едуконс, Сремска Каменица, **ЧЛАН**
3. **Др Оља Ивановић Мунитлак**, ванредни професор, *Економија*, 08.05.2018.г., Природно-математички факултет, Универзитет у Новом Саду, **МЕНТОР**.

II ОСНОВНИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ И ДИСЕРТАЦИЈИ

1. **Име, име једног родитеља, презиме:** Марко, Петар, Јуракић
2. **Датум рођења, општина, држава:** 23.07.1955., Нови Лужани, Босна и Херцеговина
3. **Датум одбране, место и назив мастер рада:** 2015., Сремска Каменица, "Менаџмент људским ресурсима у конкретној економској стварности малог предузећа"
4. **Научна област из које је стечено академско звање мастер економисте:** Менаџмент и бизнис
5. **Списак објављених радова:**
 - 1) Развој менаџмента људских потенцијала у здравственом туризму Балкана (3. Balkan Spa Summit, 2013.),
 - 2) Важност удруживања и размјене искустава у туризму (стручна конференција South East Europe Tourism, 2014.),

ФАКУЛТЕТ ПОСЛОВНЕ ЕКОНОМИЈЕ

- 3) Значај улагања у образовање кадрова у здравственом туризму (4. Balkan Spa Summit, 2014.),
- 4) Модерни менаџмент – кључ развоја успјешног подuzeћа (стручна конференција South East Europe Tourism, 2015.),
- 5) Education & Training – development of human potentials (5. Balkan Spa Summit, 2015.),
- 6) Развој људских потенцијала у здравственом туризму – предувјет развоја (Стручна конференција: Здравствени турзма – перспективе и границе у организацији Министарства здравља и Министарства туризма Републике Хрватске и Хрватске господарске коморе, 2015)
- 7) Спремност на промејне (стручна конференција South East Europe Tourism, 2016.),
- 8) Менаџер иноватор – кликом до госта (стручна конференција South East Europe Tourism, 2017.),

Почетком 2017. године, кандидат постаје суорганизатор и предавач на првој конференцији женског предузетништва под називом „Бизнис на штиклама“:

- 1) Значај едукације за развој женског предузетништва („Бизнис на штиклама, 2017),
- 2) Холистички приступ развоју породичних и пословних односа („Бизнис на штиклама, 2018).

Кандидат Марко Јуракић објавио је и два стручна рада и то у Зборнику радова са међународног саветовања и у водећем часопису националног значаја из категорије М51:

- 1) Холистички приступ менаџменту у савременој организацији (2018) Зборник радова са 7. међународног симпозијума под називом: „Сувремени изазови корпоративног управљања“, Финконсулт, Тузла (ISSN 2490-239X), и
- 2) Institutions as the driver of economic growth in classic, neoclastic and endogenous theory, часопис Економске Теме 57 (1), Економски факултет Универзитета у Нишу, категорија М51 (коауторство са С. Цветановић и У. Митровић).

6. Подаци о докторској дисертацији

Докторска дисертација кандидата марка Јуракића, мастер економисте, под насловом „Развој иновативности холистичког менаџмента у савременом предузетничком сектору“, изложена је на 236 стране куцаног основног текста, формата А4, на српском језику.

Дисертација садржи 22 слике, 20 графикана и 35 табеларних приказа.

III ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Предмет ове докторске дисертације јесте анализа „анатомије и физиологије“ холистичког менаџмента, посебно кроз призму иновативности планирања, организовања, вођства и контроле у савременој предузетничкој организацији.

Основни циљ дисертације је да се на темељу увида у привредну праксу развијених земаља, искустава земаља које су већ закорачиле у процес транзиције, затим структуралне и динамичке анализе институционалне и пословне праксе савременог предузетничког сектора, као и студирања релевантне литературе, предложи одговарајући концептуални оквир за управљање иновативношћу холистичког менаџмента у конкретној економској стварности савремене организације.

IV ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ

Полазећи од основног предмета и проблема, као и истраживачких циљева ове дисертације, а уважавајући досадашња научна истраживања на ову тему, главна хипотеза која је била предмет тестирања са намером њеног доказивања гласи:

H0: Постоји статистички значајна повезаност и утицај примене холистичког менаџмента на конкурентност предузетничког сектора.

Помоћне хипотезе које подржавају главну хипотезу гласе:

H1: Примена детерминанти холистичког менаџмента статистички значајно корелира са конкурентношћу предузећа.

H2: Примена детерминанти холистичког менаџмента статистички значајно утиче на конкурентност предузећа.

H3: Постоји статистички значајна разлика у примени холистичког менаџмента према величини предузећа.

V МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

Истраживање које је спроведено у оквиру овог рада базирало је на следећим основним методама: дијалектичким, синтетичким и верификационим. Примена ових метода омогућила је сагледавање повезаности и узајамне зависности појава релевантних за планирано истраживање, њихово кретање, мењање и развитак, затим прелаз квантитативних у квалитативне промене и обратно (дијалектички, односно синтетички метод), као и проверу одређених теоријских претпоставки упоређивањем са конкретном економском стварношћу и утврђивањем степена истинитости тих претпоставки

ФАКУЛТЕТ ПОСЛОВНЕ ЕКОНОМИЈЕ

(верификациони метод). За потврђивање теоријских претпоставки код истраживања појава у економској стварности које се могу квантитативно изражавати, верификациони метод базирао је на статистици и економетрији.

Поред наведених општих метода, истраживање се темељило и на примени посебних поступака, односно метода које је омогућило испитивање специфичних економских појава и задовољавање различитих циљева истраживање економске стварности (индукција, дедукција, анализа, синтеза, аналогичност, апстракција, компарација, статистички методи и др.).

Теоријски део истраживања реализован је коришћењем прикупљене стручне литературе: стручних домаћих и иностраних часописа, универзитетских уџбеника домаћих и страних аутора и извора са Интернета (“desk research”). У складу са формулисаним проблемом истраживања и постављеним истраживачким питањима, неопходно је методом систематске анализе литературе утврдити преглед владајућих ставова у постојећој литератури. У овом делу истраживања користиће се сервис Конзорцијума библиотека Србије за обједињену набавку (Кобсон), где је слободан приступ великом броју домаћих и страних научних часописа, монографијама и докторским дисертацијама.

Емпиријски део истраживања реализован је техником анкетања. Коришћен је структурирани упитник намењен менаџерима предузетничког сектора ради утврђивања достигнутог степена развоја холистичког менаџмента. Упитник се састоји из три дела.

- Први део упитника обухвата питања у вези демографских карактеристика испитаника.

- Други део упитника представља ниво прихваћености холистичког приступа управљања. Наиме, кроз наведене тврдње (74) оцењују се детерминанте холистичког менаџмента. Тврдње од 1 до 5 мере стратегију као детерминанту холистичког менаџмента. Организовање се мери тврдњама од 6 до 14, запослени тврдњама од 15 до 20, управљање запосленима тврдњама од 21 до 26, систем награђивања тврдњама од 27 до 38, комуникација тврдњама од 39 до 44, информациона технологија тврдњама од 45 до 50, однос са купцима тврдњама од 51 до 62 и контрола тврдњама од 63 до 74.

Наведене тврдње оцењене су Ликертовом скалом од 1 – у потпуности се не слажем до 5 – у потпуности се слажем.

- Трећи део упитника представља ниво конкурентности. Ниво остварене

ФАКУЛТЕТ ПОСЛОВНЕ ЕКОНОМИЈЕ

конкурентности фирме (смањење трошкова, квалитет, иновације) оцењује се у односу на конкуренте из исте делатности у последње три године на скали од 1 до 5, где 1 представља велики недостатак, а 5 представља велику предност. Смањење трошкова, као одредница конкурентности мери се тврдњама од 1 до 3, трошкови тврдњама од 4 до 8, иновације тврдњама од 9 до 12.

Сва питања и тврдње из упитника биће обрађена помоћу статистичког софтвера IBM SPSS 21. Емпиријско истраживање биће спроведено употребом дескриптивне и инференцијалне статистике.

У оквиру дескриптивне статистике употребљене су фреквенције и проценти за категоријске варијабле (опште карактеристике испитаника), док ће се за непрекидне варијабле (примена холистичког менаџмента и конкурентност предузетничког сектора) употребити описни статистички показатељи за потврђивање нормалности распореда, те откривање нетипичних тачака.

У оквиру инференцијалне статистике извршено је тестирање постављене главне и помоћних хипотеза.

- За тестирање главне хипотезе употребљен је Пирсонов коефицијент корелације као параметарска техника (ако је дистрибуција резултата нормална) или Спирманов коефицијент корелације ранга, као непараметарска техника (ако дистрибуција резултата није нормална) и проста линеарна регресија.
- За тестирање помоћне хипотезе X_1 коришћен је Пирсонов коефицијент корелације као параметарска техника (ако је дистрибуција резултата нормална) или Спирманов коефицијент корелације ранга, као непараметарска техника (ако дистрибуција резултата није нормална).
- За тестирање помоћне хипотезе X_2 употребљена је вишеструка регресиона анализа.
- За тестирање помоћне хипотезе X_3 коришћена је једнофакторска анализа варијансе (АНОВА) као параметарска техника (ако је дистрибуција резултата нормална) или Крушкар-Волисов тест, као непараметарска техника (ако дистрибуција резултата није нормална).

Варијабле или променљиве истраживања груписане су као независне и зависне варијабле.

- Независне варијабле чине: број запослених и детерминанте холистичког

ФАКУЛТЕТ ПОСЛОВНЕ ЕКОНОМИЈЕ

менаџмента.

- Зависну варијаблу представља конкурентност предузетничког сектора.

За потребе овог истраживања формиран је узорак од 350 испитаника (предузетника) из области туризма на територији Републике Србије, који прати „ field research“ метод, као и метод „on line“ истраживања.

VI СТРУКТУРА И КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ПО ПОГЛАВЉИМА

Истраживање у оквиру докторске дисертације приказано је у десет засебних поглавља. Садржај докторске дисертације је:

- Уводна разматрања
- Развојни пут предузетништва од транзиционог периода до савременог предузетништва XXI века
- Менаџмент-развој менаџмента
- Менаџмент заснован на знању
- Холистика као нови приступ управљачком процесу
- Теоријско-методолошки оквир истраживања
- Дискусија резултата
- Закључна разматрања
- Литература
- Прилози

У *уводном поглављу* образлажу се предмет, полазишта и циљеви истраживања, указује на значај и актуелности истраживања, постављају се хипотезе, обрађује теоријско-методолошки оквир истраживања и успоставља основна структура-задачи истраживања. Холистички концепт реакција је на проблем застарелог приступа у креирању вредности у савременим (предузетничким) организацијама уназад неколико декада. Предузетничке организације су често „ускогрудне“ и усмерене на краткорочне финансијске резултате, при чему занемарују потребе купаца и игноришу утицаје њихових поступака на дугорочне циљеве само организације, као и друштвене заједнице. Холистички систем је концепт уважавања објективне реалности у вези са променама које су резултат кретања и које објективно мењају постојећу равнотежу (стање). Отуда, холистика полази од оригиналности истраживања и изналажења ефикасних начина за остварење постављених циљева. У том смислу, холистички менаџмент је оквир за доношење одлука и скуп алата за

ФАКУЛТЕТ ПОСЛОВНЕ ЕКОНОМИЈЕ

планирање процеса.

Друго поглавље рада (Развојни пут предузетништва од транзиционог периода до савременог предузетништва XXI века) посвећено је анализи еволуције предузетништва и предузетничке функције у економијама у транзицији. Кандидат потом умешно поставља и анализира развој предузетништва у контексту динамичке и структуралне анализе савремених привредних структура земаља у окружењу, посебно са аспекта места и улоге предузетничког (МСПП) сектора и њихове иновативне улоге (кроз поређење глобалног индекса иновативности) у динамизирању привредних токова. Спроведена анализа предузетнички сектор у посматраној пословној пракси земаља окружења представља као врло значајан покретач запослености и конкурентног привредног раста, пре свега, захваљујући својим иновационим активностима. На тај начин, савремено предузетништво, посматрано истовремено и са микроекономског и макроекономског аспекта, кандидат тумачи као својеврсни стил менаџмента.

У *трећем поглављу (Менаџмент-развој менаџмента)* кандидат анализира менаџмент као процес обликовања и одржавања окружења у којем појединци (радећи заједно у тимовима) усмеравају послове организације, управљају (људима) и операцијама (производима и услугама) најпре кроз постигнућа класичне школе менаџмента (и њених најзначајнијих представника: Frederick Taylor, Henri Fayol, Max Weber), а потом кроз најважније функције и принципе савременог менаџмента посебно наглашавајући његову виталну улогу у условима у којима главни извор прихода није више капитал него информација и знање.

Други део овог поглавља посвећен је анализи повезаности менаџмента са иновативниом улогом савремених организација у тржишним условима пословања, при чему се посебно наглашавају иновације и иновативност као један од кључних покретача конкурентности. Отуда се, по оцени кандидата, иновациони операциони менаџмент односи на унапређење управљања процесима и ресурсима који се користе како би се тржишту испоручила вредност и тиме омогућило повећање конкурентности и пословног успеха савремене (предузетничке) организације.

Четврто поглавље рада (Менаџмент заснован на знаању) посвећено је анализи овисности пословне ефикасности и ефективности савремене организације, њене конкурентности, односно способности да одговори на изазове окружења од укупних знања којима располаже. Овде се посебно истиче да знање постаје кључни фактор успеха за пословање предузећа; да је време за доношење пословних одлука све краће; релације између

ФАКУЛТЕТ ПОСЛОВНЕ ЕКОНОМИЈЕ

запослених све комплексније, као и да информационо комуникационе технологије постају основ у већини пословних трансакција и међуљудских интеракција.

У ери информатизације и високог темпа промена у друштву, акценат је на организационој адаптацији, опстанку и перманентном јачању конкурентности у суочавању са дисконтинуалним променама у окружењу. Суштински, то је управљачки (организациони) процес који захтева синергетско комбиновање информација и, на знању, утемељеног иновативног и креативног понашања. Овде кандидат, наглашавајући значај „организације која учи“ (прилагођава се и мења), посебно истиче нужност: личног усавршавања, препознавања менталних модела, заједничке визије, тимског учења и системског мишљења.

У *петом поглављу* рада (*Холистика као нови приступ управљачком процесу*) кандидат се бави савременим разумевањем природе холистичког менаџмента као интегративном приступу вођењу и кроз анализу наглашава (сумира) његове кључне компоненте: *усмеравање* (визија, стратешки циљеви, хитност, мобилизација, резултати); *подучавање* (рефлексија и испитивање, отвореност, управљање, лична изврсност); *учествовање* (дељење моћи, укључење, прикључење/поравнање, сарадња, посвећеност); *неговање* (емпатија, комуникација, диверзитет, везе, добробит). Истовремено, у овом делу рада анализирају се и различити модели холистичког вођења, засновани на компетенцијама успешног вођења.

Холистички концепт вођења подразумева и да холистички менаџери иновативних (учећих) организација поседују широк дијапазон компетенција у функцији интегрисања и коришћења свеукупног управљачког потенцијала иновативних и креативних појединаца, група и организације у целини. Отуда, кандидат у овом делу рада, на темељу претходно спроведене анализе релевантних холистичких концепата вођења, посебно наглашава кључне особине холистичког менаџера: самосвест о нужности иновирања; креативност и самодисциплина; прихватање ризика и учење из грешака; храброст у вођењу пројеката; вођење победничког тима; отвореност и експериментисање.

Шесто поглавље (*Теоријско-методолошки оквир истраживања*) садржи практични, истраживачки део рада у којем су, применом релевантних статистичких метода, испитиване постављене хипотезе. У *седмом поглављу* (*Дискусија резултата*) истраживања извршена је анализа добијених резултата и констатовано да су потврђене све постављене хипотезе. Доказана је генерална хипотеза да постоји природна спрега холистичког

ФАКУЛТЕТ ПОСЛОВНЕ ЕКОНОМИЈЕ

менаџмента и модерног начина пословања са посебним акцентом на уску узрочно последичну везу развоја иновативности холистичког менаџмента у функцији савремених развојних облика предузетништва.

У осмом делу рада (Закључак) дата је синтеза резултата анализа из претходних поглавља, и указано на даље правце развоја и унапређења холистичког приступа савременом менаџменту. Кроз констатацију да савремено друштво пролази кроз потрагу за реалношћу, а системи вредности се поново дефинишу, наглашава се утицај нових снага у области пословања савремене предузетничке организације и померање тежишта на нове управљачке концепте засноване на одговорном пословању и еколошком приступу. Традиционални облици управљања неминовно уступају место холистичком концепту који подразумева ширу, целовиту перспективу развоја савремене организације.

Девети део рада (Литература) садржи списак навођене и коришћене литературе. *У десетом делу (Прилози)* наведени су различити прилози као допуна за потпуније сагледавање појединих тематских области, као и спроведеног истраживања.

VII ЗАКЉУЧАК КОМИСИЈЕ

Програм истраживања заснива се на проученој литератури и грађи из области предузетништва, менаџмента и сродних економских области. У истраживању су анализирани: савремени развојни облици предузетништва, посебно карактеристични за период транзиције привредних структура (*EITs-Economies in Transition*) земаља у окружењу; затим менаџмент као процес обликовања и одржавања окружења за постизање циљева организације и његова иновативна улога у тржишним условима пословања; управљање знањем у функцији постизања пословне ефикасности и ефективности савремене организације и њене конкурентности; те холистички приступ, односно различити модели холистичког вођења, засновани на компетенцијама успешног вођења. Применом релевантних статистичких метода потврђене су постављене хипотезе и указано на даље правце истраживања у овој области.

Резултати практичног истраживања спроведеног у раду презентирани су на конзистентан, истовремено концизан и прегледан начин, уз обиље релевантних показатеља обухваћених и тумачених уз помоћ одговарајућих квантитативних метода. Избор примењених метода и начина њихове примене је прилагођен природи проблема који је у дисертацији решаван.

Комисија сматра да је докторска дисертација у свему написана у складу са датим

ФАКУЛТЕТ ПОСЛОВНЕ ЕКОНОМИЈЕ

образложењем у пријави тезе. Докторска дисертација својим насловом, садржајем, резултатима истраживања и начином тумачења тих резултата садржи све битне елементе који се захтевају за радове овакве врсте.

Комисија констатује да је текст докторске дисертације пре стављања на увид јавности прошао детекцију плагијаризма и да ментор о томе поседује званичан извештај.

На основу укупне оцене дисертације, комисија позитивно оцењује поднету докторску дисертацију **МАРКА ЈУРАКИЋА**, мастер економисте, под насловом:

**„РАЗВОЈ ИНОВАТИВНОСТИ ХОЛИСТИЧКОГ МЕНАџМЕНТА У САВРЕМЕНОМ
ПРЕДУЗЕТНИЧКОМ СЕКТОРУ“**

и предлаже Наставно-Научном већу Факултета пословне економије и Сенату Универзитета Едуконс да поднету дисертацију и овај извештај прихвате и одреде датум одбране.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

Др Ненад Пенезић, ред. проф., председник

Др Горан Анђелић, ред. проф., члан

Др Оља Мунитлак Ивановић, ванр. проф., ментор